

Mitovi ili predrasude o starenju

Govoreći o starenju i starosti, nažalost postajemo svesni činjenice da i mladi i stariji imaju pogrešnu percepciju starenja koja je povezana sa mitovima, stereotipima i predrasudama. Negativna slika o starijim osobama je put ka starosnoj diskriminaciji i često uvod u nasilje nad starijima.

Podaci pokazuju da 44% građana Evropske Unije smatra da je diskriminacija na osnovu godina veoma ozbiljna, a 35% je prijavilo diskriminaciju na osnovu godina (više nego na osnovu pola ili rase), 51% je pokazalo zabrinutost da poslodavci daju prednost pri zapošljavanju dvadesetogodišnjacima. Poražavajući je i podatak da 57% veruje da osobe starije od 70 godina ne doprinose društvu ekonomski, a 53% svih ispitanika nema prijatelje starije od 70 godina (Age UK, 2011).

Svetska zdravstvena organizacija je 2008. godine suočena sa ubrzanim starenjem populacije posebno one u Evropi kreirala dokument Demistifikacija mitova o starosti, kao vodiča za starije, njihove porodice, pružaoce usluga i političare. Da bi se zadovoljile potrebe ove sve veće grupe, da bi se prilagodili servisi i usluge, da bi se radna mesta prilagodila starijima, potrebno je promeniti sliku o starijima (World Health Organization, 2008).

Starije osobe se vide kao problem, teret i pretnja ekonomskom razvoju društva. Ova slika predstavlja stereotip koji je neprihvatljiv i daje nam iskrivljenu sliku o ulozi starijih u društvu. Starije osobe su aktivni članovi društva koji daju ključni doprinos porodici i društvu. Svetska zdravstvena organizacija ističe dvanaest mitova:

Prvi mit je “Ljudi treba da očekuju pogoršanje svog psihičkog i fizičkog zdravstvenog stanja”.

Ovaj mit je delimično tačan. Iako se starijim osobama može pogoršati zdravstveno stanje ovo se svakako može ublažiti upražnjavanjem zdravih stilova života, što podrazumeva zdravu ishranu, fizičku aktivnost i socijalnu uključenost.

Drugi mit je “većina starijih osoba ima slične potrebe”, što je potpuno netačno, među ljudima postoje individualne razlike od samog rođenja. Sa starenjem te razlike se ne smanjuju. Starije osobe imaju različite potrebe posebno s obzirom na pol, nacionalnost, kulturu, obrazovanje, funkcionalnost. Ove razlike moramo prepoznati i priznati.

Treći mit je “kreativnost i doprinos su obeležja mladih osoba”, što je takođe potpuno netačno, jer za kreativnost i talenat ne postoji granica u godinama. Ovom mitu odgovarala je politika obaveznog penzionisanja, koja je praktično podržala stanovište da stariji ljudi ne mogu ekonomski da doprinesu razvoju društva.

Da godine nisu važne za kreativnost i stvaralaštvo govore nam primeri Mikelandela koji je završio oslikavanje Bazilike Svetog Petra u Rimu u 70 godini, ili Getea koji je u 82 napisao Fausta, Verdija koji je imao 74 godine kada je završio Otela, a 80 kada je završio Falsafela. (K. Warner Schaie, Sherry Willis, 1996)

Četvrti mit je “iskustvo starijih osoba manje je relevantno u modernom društvu” .

Ovaj mit je takođe potpuno netačan. Činjenica je da se današnji svet razlikuje puno od sveta u kome su stariji odrasli, ali mnogi stariji su deo digitalne inkluzije. Međutim postoje stvari koje stariji u ovom užurbanom svetu mogu da nauče svoje unuke, jer imaju više vremena, a i poseduju znanje o običajima, kulturi, starim zanatima.

Peti mit govori da “većina starijih osoba želi da se osami i da ih ostave na miru”, činjenica je da neki stariji žele da deo svog vremena provedu čitajući ono što nisu stigli ranije, ali svakako ne žele da žive u socijalnoj izolaciji i intenzitet njihove želje za slobodnim aktivnostima nije manji od ostalih uzrasnih grupa.

Šesti mit je “bolnički kreveti i zdravstveni radnici su primarna briga starijih osoba”, što se u izveštaju Evropske komisije pokazalo kao delimično tačno. Sa jedne strane treba utvrditi determinante zdravlja starije populacije, a sa druge insistirati na prevenciji i uključiti zdravlje starijih u sve politike.

Sedmi mit govori “obezbeđivanje servisa i usluga starijima oduzima resurse mladima”, što je potpuno netačno. Svedoci smo činjenice da prilagođavanjem okruženja i nekih servisa potrebama starijih ne samo da je kvalitet života starijih poboljšan, već to donosi

beneficije svim uzrastima.

Osmi mit je potpuno netačan; “trošak za brigu o starijima je gubitak resursa“. Davanje više novca za negu i brigu o starijima je ušteda novca. Na primer stariji se mogu motivisati da ostanu aktivni i koriste svoju socijalnu mrežu i time se smanjuje potreba za negom.

Deveti mit je “stariji ljudi se ne uklapaju u moderna radna mesta“, činjenica da obavezni odlazak u penziju nije realno povezan sa radnim mogućnostima, sposobnostima. Godinama sticano iskustvo i mudrost omogućavaju starim radnicima da optimizuju svoj napor tako da brže prepoznaju prioritete i gube manje vremena na suvišne aktivnosti.

Deseti mit je “ne možeš naučiti starog psa novim trikovima“. Neka od novijih istraživanja pokazuju da plastičnost mozga ostaje očuvana posebno kada se radi o učenju vizuelnih informacija (Hannan i Brodaty, 2014).

Jedanaesti mit je “od starijih se očekuje da se povuku u stranu“. Činjenica je da su stariji informisaniji nego što su to ranije bili. Imaju iskustvo i znanje iz različitih oblasti uključujući i znanja o zdravom starenju. Sa druge strane postaju značajan segment tržišta i samim tim je važna i njihova uloga kao potrošača.

Poslednji mit glasi “stvari će se desiti same od sebe“. U svetu koji stari prepuštanje stvarima da se dešavaju same je poslednje što treba da uradimo. Potrebno je prilagoditi politike, socijalne i zdravstvene usluge, radna mesta starenju populacije, ali pri tom uključiti same starije u dizajniranje usluga i donošenje odluka (World Health Organization, 2008).

Neki drugi autori ističu „mit o starosti kao bolesti“ Često se starost vidi kao bolest, pojava bolesti je verovatnija u starosti, ali nisu sve starije osobe nužno bolesne. Postoje starije osobe koje dožive duboku starost u dobrom zdravlju i ostaju funkcionalno sposobne.

Mit koji je na neki način podtip prethodnog mita je da demencija predstavlja deo normalnog iskustva starenja. Sa starenjem i produžetkom života, povećava se rizik od demencije, ali demencija ne pogađa sve starije osobe, nisu sve starije osobe dementne.

Mit je i da su sve starije osobe teško pokretljive: svedoci smo da mnoge starije osobe u svojim 80-tim godinama trče maraton ili se bave nekom fizičkom aktivnošću. Mit da su sve starije osobe zavisne od drugih je potpuno netačan, jer imamo veliki broj starijih koji ne samo da su aktivni već sa jedne strane brinu o svojim unučićima, a sa druge brinu o svojim ostarelim roditeljima (Transgeneration Design Matters, 2011).

Istraživanje ejdžizma i predrasuda prema starijima ima kratku istoriju u odnosu na ostale predrasude. Međutim, do sada dostupni podaci nam govore da te predrasude postoje, da su višestruke i da ljudi često imaju kontradiktorne stavove prema starijima. Nekada su predrasude kulturološki povezane sa strahom od smrti, često povezane sa mobilnošću starijih, sa pogrešnim shvatanjem da su teret društvu, a ne da su resurs. Stereotipi o starenju su sveobuhvatni i zahvataju sve segmente društva. Da bi se eliminisali, potreban je kao sveobuhvatni i zajednički rad, počev od obrazovnog sistema od predškolskog uzrasta i tokom školovanja, kao i komuniciranje sa medijima da starenje nije nešto čega se treba bojati, čega se treba stiditi već je normalan deo života (Nelson, 2011).

Istraživanja pokazuju da su predrasude vezane za pol i rasu sve manje zastupljene dok su predrasude koje se odnose na starenje u porastu (Age International, 2015). U borbi protiv stereotipa, predrasuda prema starijima, protiv ejdžizma, potrebno je da izgradimo pozitivnu sliku o starijima. Društvo treba da shvati da oni nisu teret već resurs, da imaju mudrost i iskustvo, da ih treba poštovati, a ne žaliti. Njihova prava su zagarantovana i ona se ne menjaju sa godinama.

Izvor:

Uvod u starenje i ljudska prava starijih : pilot studija o finansijskom zlostavljanju starijih / Nevena Petrušić, Nataša Todorović, Milutin Vračević. - Beograd : Crveni krst Srbije, 2015 (Novi Sad : Magyar Szo Lapkiado).